

REZUMAT

UNIVERSITATEA "OVIDIUS" - CONSTANTA
SCOALA DOCTORALA
DE TEOLOGIE

**REZUMAT
TEZA DE DOCTORAT**

**VECHIUL TESTAMENT IZVOR AL INFRATIRII
NEAMURILOR**

Coordonator stiintific:
Prof.Univ.Dr.Pr. EMILIAN CORNITESCU

CONSTANTA 2016

CUPRINS

CUPRINS	3
LISTA DE ABREVIERII ȘTIINȚIFICE.....	6
LISTA DE ABREVIERI A CĂRȚILOR SFINTEI SCRIPTURI.....	7
INTRODUCERE	9
1. Scopul lucrării.....	11
2. Cadrul general al lucrării.....	13
3. Metoda de lucru.....	16
4. Observații preliminare privind relevanța lucrării în contextul actual al studiilor scripturistice din Biserica Ortodoxă Română.....	18
CAPITOLUL I: Vechiul Testament – fundament al monogenismului biblic	20
I.1 Date generale despre Creație.....	31
I.2 Universalitatea și valențele Proniei divine.....	40
I.3 Coordonatele universale ale Creației și valoarea lor pentru omenire.....	48
I.3.1 Spațiul.....	53
I.3.2 Timpul. Mărturii ale Sfinților Părinți despre timp.....	55
CAPITOLUL II: Crearea lumii în învățătura Sfinților Părinți	75
II.1 Date generale despre cele șase zile ale Creației.....	85
II.2 Sfântul Irineu de Lugdunum.....	92
II.3 Sfântul Vasile cel Mare.....	94
II.4 Sfântul Grigorie de Nyssa.....	97

II.5 Sfântul Grigore de Nazians.....	99
II.6 Sfântul Ioan Gură de Aur.....	100
II.7 Sfântul Maxim Mărturisorul.....	102
II.8 Sfântul Ioan Damaschin.....	106
II.9 Sfântul Efrem Sirul.....	108
II.10 Sfântul Grigorie Palama.....	109
II.11 Sfântul Ambrozie al Mediolanului.....	110
 CAPITOLUL III: Relația omului cu Dumnezeu și cu semenii	113
III.1 Edenul ca model și izvor al înfrățirii neamurilor.....	116
III. 2 Căderea în păcat, cauzaruperii comuniunii omului cu Dumnezeu. Pedagogia divină:	
eliberarea poporului Israel din robie, condiție a reînțoarcerii la o viață virtuoasă....	120
III.3 Înfrățirea neamurilor, revelație a puterii și iubirii Tatălui Ceresc.....	143
III.3.1 Pentateuh - ul, temeiul istoric al întregii religii revelate	
și fundamentul scripturistic al înfrățirii popoarelor	145
III.3.2 Paternitatea divină ca leitmotiv al Legii și proiecție eshatologică	
în scrierile Profeților și aghiografilor biblici.....	148
III.3.3 Paternitatea divină- axa referențială pentru	
fundamentarea scripturistică a egalității oamenilor.....	166
 CAPITOLUL IV: Comuniunea cu semenii – liant al înfrățirii neamurilor	
în Sfânta Scriptură a Vechiului Testament.....	171
IV.1 Chemarea la slujire a poporului ales.....	174
IV.2 Preoția levitică – arhetip al slujirii și comuniunii cu toți oamenii.....	179
IV.3 Păstrarea comuniunii cu Dumnezeu, liantul înfrățirii cu semenii.....	184
 CAPITOLUL V: Temeinicia relațiilor interumane în spiritul Sfintei Scripturi.....	199
V.1 Binecuvântarea divină și cadrul ei interuman.....	203
V.2 Căsătoria și familia iudaică, modele de conduită pentru „neamuri”.....	228
V.3 Familia - așezământ divin în Vechiul Testament și Taină în Noul Testament.	
Actualitatea normelor biblice pentru Căsătorie și Familie.....	239
 CONCLUZII.....	257

BIBLIOGRAFIE	264
REZUMAT	300

ARGUMENT SI OBIECTIVELE CERCETARII

Scriptura Vechiului Testament aduce omenirii marturia suprema a iubirii lui Dumnezeu pentru oameni ,pentru ca in virtutea acestei iubiri, Creatorul nu si-a intors fata de la „facerea mainilor Lui” (Ps.18, 1) ci S-a intrupat pentru a restabili unitatea primordiala a Creatiei ,pe masura iubirii Sale „adevarata si tare” (Dt.7, 7-8, Ir. 2, 2).

Credinciosul Vechiului Testament stie ca pe cine iubeste Dumnezeu, il incearca (Prov. 3, 11-12), amintindu-i de pacatul caderii de la credinta (Fc. 1,28-30) si intarindu-i promisiunea mantuirii. De aceea lucrarea de cercetare debuteaza cu fireasca speranta a unor limpeziri de ape si de aceea ne-am inarmat cu instrumentarul lingvistic si bibliografia spirituala adecvata, prin intermediul carora am deschis o cale de acces aflata in menirea omului in calitatea lui de fiinta sociala de a personaliza intregul Univers, ca sa inainteze cu el o tot mai deplina comuniune cu Dumnezeu in Treime, deoarece,,mantuirea ca eliberare din robia pacatului si a mortii sau ca o impreuna vietuire cu Hristos si in Hristos, prin lucrarea Duhului Sfânt in noi, este problema cea mai serioasa si vitala care confrunta pe crestinul tuturor timpurilor”.

Dupa caderea omului in pacat, Dumnezeu a intervenit si a schimbat rostul durerii, al suferintei si al mortii, prefacandu-le in mijloace de vindecare a raului. Astfel, constientizand pacatul, pocainta reprezinta puntea pe care pot pasi virtutile ca uniune paradoxala dintre persoane, ca entitate ontologica dar si ca miscare inspre alte personae, trasatura

esentiala intru explicarea omului drept chip al lui Dumnezeu, aflat in expresia sa comunitara, in tendinta lui fireasca de infratire cu cei de alt neam.

METODA DE LUCRU

Obiectivele vizate in lucrarea de fata, care au si impus o metoda de lucru interdisciplinara, se impart in linii generale, in trei categorii.

1. La nivel cognitive, s-a urmarit recuperarea si sintetizarea analizelor intreprinse asupra societatii si relatiilor interumane si asupra Bisericii de catre diversi cercetatori, romani si straini, in scopul furnizarii unui material de studio pentru mediile universitare si nu numai.
2. La nivel operational a fost vizata alcatuirea unui model de analiza, general aplicabil oricarei transpuneri a cercetarii modern, dar si in stabilirea unor coordonate ce compun o paradigm imediat utilizabila si functional pentru analiza unei stari social-religioase date.
3. La nivel didactic, s-a urmarit facilitarea muncii profesorului si a studentului, prin oferirea unui suport scris pentru activitatile de seminar.

Din aceste motive, am dorit ca lucrarea de cercetare sa demonstreze, incepand cu civilizatia iudaica, desavarsindu-se in crestianism, viata sociala denota pregnant necesitate sublinierii reperelor virtutilor umane autentice, necesare evolutiei firesti a societatii, de aceea, tot mai mult scopul Bisericii nu este sa ramana deoparte, ci sa se apropie de om in toate aspectele si manifestarile vietii lui, cu ceea ce are ea etern si sacru, pentru a-i apropia pe oameni, pentru a-i INFRATI unii cu altii.

RELEVANTA LUCRARI IN CONTEXTUL ACTUAL AL BISERICII

ORTODOXE ROMANE

Abordarea temei *“VECHIUL TESTAMENT, IZVOR AL INFRATIRII NEAMURILOR”*, prezinta relevanta prin inscrierea ei in efortul de a proiecta in actualitate raspunsul Scripturii Sfinte si Bisericii Ortodoxe la multiplele si perfidele provocari ale postmodernismului complex si tragic prin incercarea disperata a limitarii propriei disolutii la nivelul comunitatilor umane, dar si in calitate de etapa a unei redefiniri metamorfice la nivelul societatii postindustriale ,analizata prin prisma complexelor relatii interumane, inaccesibile adeseori cunoasterii stiintifice obisnuite.

Fiind in mod organic apartenent domeniului teologic, nu numai prin amploarea subiectului supus cercetarii, dar si prin cadrele instalate in cultura si civilizatia umana cu privire la fenomenul constientizarii strarii de pacatosenie in camp social, implicit in sfera eclesiala, raspunsurile formulate aici reprezinta o dorita entelehie a insasi ratiunii de a fi teolog misionar si marturisor deopotriva. De aceea, cu o fireasca utilitate, lucrarea poate fi valorificata la nivelul cognitiv mai ales prin raspunsurile argumentate cu o literatura de specialitate impresionanta, utila oricarei cercetari sau aprofundari de nivel academic.

Modelul operational folosit cristalizeaza in sine tehnici analitice de maxima aplicabilitate, capabile sa creioneze paradigmatic vectorii unor directii de cercetare multidisciplinara. Componenta paideutica este asigurarea nu doar de un camp cognitiv informational de exceptie, cat si de rulara unei metodologii specific didacticii religiei si nu numai.

Nivelul stiintific de abordare reprezinta, prin selectia cu ajutorul neprecupetit al Coordonatorului stiintific, Pr. Prof. EMILIAN CORNITESCU a unei bibliografii de actualitate, nu doar o subscriere in randul celor ce s-au aplecat asupra acestui subiect, direct sau tangential, ci mai ales am plecat de la necesitatea scrierii unei noi pagini apologetice intru efortul pledant al

Teologiei Ortodoxe de a-si pastra frumusetea si bogatia spirituala nealterate, asa dupa cum le-a lasat Mantuitorul Iisus Hristos Apostolilor.

Prin contributia adusa la resursele didactice ale disciplinei de specialitate, lucrarea isi propune sa devina temei teoretic al concretizarii unei directii de actiune pastorală si nu numai.

Nu avem orgoliul unei descoperiri epocale si nici nu consideram raspunsul ca definitiv in elucidarea complexelor interferente in care suntem positionati cu sau fara voie, ci doar ne exprimam credinta ca undeva, candva, pornind de la rezultatele acestui studiu, cineva sa dezvolte un domeniu dedicat, de cercetare complexa a acestor raporturi.

Dincolo de introspectiile hermeneutice inerente, capabile sa surprinda mutatiile la nivel conceptual si epistemic, lucrarea se desprinde prin multitudinea elementelor pozitivante ale discursului teologic, expresie a năzuintei si cautarii de Dumnezeu, care se gaseste pe sine smerit, in fata iubirii si atotintelepciunii Sale, revelata prin verbul Scripturii.

Scurta prezentare a capitolelor

Lucrarea de doctorat este structurata pe cinci capitole:

Capitolul, I "VECHIUL TESTAMENT, FUNDAMENT AL MONOGEISMULUI BIBLIC", l-am structurat in trei subcapitole:

I. 1. Date generale despre Creatie, I.2. Universalitatea si valentele Proniei divine, I.3. Timpul si spatiul si valoarea lor pentru omenire.

In lucrarea de cercetare incercam sa prezentam importanta protoparintilor, pornind de la fundamentul lor divin, revelat, prins in slova Scripturii. De acest aspect relevant pentru istoria omenirii ne-am apropiat indeosebi prin intermediul subcapitolului „Date generale despre creatie” apoi am tratat dint-o perspective de natura etica „Universalitatea si valentele Proniei divine” privita referential.

Necesitatea expunerii cadrului narativ exegetic, se deschide spre urmatorul subcapitol intitulat "*Coordonatele universal ale Creatiei si valoarea lor pentru omenire*" vizand chiar sistemul binar al Creatiei

„Spatiul si Timpul” , cu o trimitere fireasca spre temeiurile patristice ale credintei noastre, fapt pentru care am facut o prezentare sintetica „despre „ Marturiile Sfintilor Parinti despre timp”.

Astfel am analizat cele doua concepte importante din Scriptura Vechiului Testament, temporalitatea si ciclicitatea temporală .

Problema timpului este, in fond, o problema de valorizare a propriei existente terestre, ea implica si o permanenta propensiune spre depesirea acestei limite, deoarece pana la Galilei, implicand geometric simbollismul, „*Paradisului terestru*” ceea ce numim noi timp si chiar ceea ce denumim natura erau notiuni reprezentate, intelese si impuse, dar nu cunoscute. Privind viata din perspectiva multidimensionala a chipului si asemanarii, a istoriei si a timpului, putem afirma ca ele sunt alfa si omega destinului uman, darul initial si, in acelesi timp, programul de crestere infinita in timp, pornind paradoxal de la o sursa atemporală. Acest aspect este subliniat si de Sfantul Vasile cel Mare in prima Omilie de la Facere, atunci cand vorbeste despre crearea timpului si cand insista asupra naturii imateriale a acestuia, a carui origine nu poate fi descoperita „Inceputul timpului ,in acest moment prestabilit si atemporal al Creatiei, nu reprezinta inca timpul”.

CAPITOLUL II. *“REFERATUL BIBLIC DESPRE CREAREA LUMII SI A OMULUI”*, din punct de vedere tehnic l-am structurat astfel:

II. 1 Date generale despre cele sase zile ale Creatiei, II. 2. Sfantul Irineu de Lugdunum, II.3. Sfantul Vasile Cel Mare, II.4. Sfantul Grigore de Nissa, II.5. Sfantul Grigore de Nazians, II.6. Sfantul Ioan Gura de Aur, II.7. Sfantul Maxim Marturisorul, II.8. Sfantul Ioan Damaschin, II.9. Sfantul Efrem Sirul, II.10. Sfantul Grigore din Palama, II.11. Sfantul Ambrozie al Mediolului

Acest capitol doi, face o hermeneutica a Creatiei.

Subcapitolul *II.1. „Date generale despre cele sase zile ale Creatiei”*, realizeaza o abordare strict scripturistica, dar argumentata, in subcapitolele

urmatoare, cu invatatura unor Sfinti Parinti: Sfantul Irineu de Lagdunum, Sfantul Vasile Cel Mare, Sfantul Grigore de Nissa, Sfantul Grigore de Nazians, Sfantul Ioan Gura de Aur, Sfantul Maxim Marturisorul, Sfantul Ioan Damascin, Sfantul Efrem Sirul, Sfantul Grigore Palama, Sfantul Ambrozie al Mediolonului care au scris despre Creatie ca realitate divino-istorica, speciala.

Referatul biblic despre Creatie are un caracter istoric. Intreaga Sfanta Scriptura cuprinde ideile sale principale *“omul este creat de Dumnezeu”*(Iov 10, 8), trupul a fost facut din pamant iar sufletul este dat de Dumnezeu (Ecc.12, 7). Acest caracter exclude interpretarea strict alegorica a textului sacru, neputandu-se renunta la intelesul literal, deoarece textul Facerii constituie o consemnare cu caracter istoric a unor evenimente reale, cunoscute de catre Sfantul Prooroc Moise prin descoperire dumnezeiasca.

Referandu-se la acest moment, Andre Scrima scria „Omul este o faptura sabatica, fiind creat in Vecernia celei de a sasea zi. Numai el cunoaste sensul sarbatoresc al vietii. Asadar, prin faptul Creatiei omului, intreaga faptura intra in odihna sabatica, in pacea unirii cu Creatorul.”

CAPITOLUL III RELATIA OMULUI CU DUMNEZEU SI CU SEMENII, l-am structurat in trei subcapitole:

III 1. Edenul ca model si izvor al infratirii neamurilor, III2. Caderea in pacat, cauza ruperii comuniunii omului cu Dumnezeu. III.3.Înfrățirea neamurilor, revelație a puterii și iubirii Tatălui Ceresc. III.3.1Pentateuh - ul, temeiul istoric al întregii religii revelate și fundamentul scripturistic al înfrățirii popoarelor.III.3.2 Paternitatea divină ca leitmotiv al Legii și proiecție eshatologică în scrierile Profeților și aghiografilor biblici III3.3. Paternitatea divină- axa referențială pentru fundamentarea scripturistică a egalității oamenilor.

Capitolul al treilea incearca sa ilustreze o analiza atenta a factorilor care afecteaza socialul, individul in ultima instant precum si atitudinea fata de semenii sai pentru ca, asa cum atentioneaza aghiografii Vechiului Testament, orice manifestare a omului are efecte multiple si neasteptate in relatia cu Pronia divina. De aceea am tratat aceasta sinteza in trei

subcapitole, fiecare dintr-o alta perspectiva analitica"una istorico-biblica", pentru a ilustra formula arhetipala a acestor relatii, sub titlul "*EDENUL CA MODEL SI IZVOR AL INFRATIRII NEAMURILOR*" si care face o analiza inedita, poate chiar surprinzatoare asupra unui atribut al Edenului, cu referire la fenomenul pacatului ca rupere a comuniunii cu Creatorul, de la individ la popor.

In subcapitolul denumit "*CADEREA IN PACAT, CAUZA RUPERII COMUNIUNII OMULUI CU DUMNEZEU*", pedagogia divina"eliberarea poporului Israel din robia pacatului prin practicarea virtutilor", i- am relevat importanta deoarece virtutea a fost giuvaierul nestemat al Antichitatii clasice din marile civilizatii ale lumii. Peea au definit-o filozofii greci, moralistii egipteni si romani, dar mai ales prin inspiratie dumnezeiasca autorii scrierilor parenetice din Vechiul Testament. Prin practicarea virtutilor poporul primeste binecuvantarea, iar Dumnezeu isi arata dragostea Sa atotprisitoare si bunatatea infinita fata de toata faptura (DT.30,19) semnul purtarii de grija din partea lui Dumnezeu.

Omul este cea mai complexa si plina de sensuri parte a Creatiei. El este unica realitate creata care poarta in sine spirit rational. Aceasta ratiune a spiritului uman precum si rationalitatea lui pornita in cautarea adevarului, cer un anumit mod de existenta . Primul element care se impune pentru dezvoltatea si manifestarea deplina a spiritului este trupul. Astfel prin fiintarea impreuna a trupului si a sufletului se pun bazele existentei umane.

Am prezentat semnele iertarii divine ca o revenire la starea de echilibru existential, in subcapitolul intitulat *III.3. "PATERNITATEA DIVINA , FUNDAMENT AL INFRATIRII NEAMURILOR"*.

Credinta in paternitatea divina este foarte veche si foarte raspandita incepand de la rugaciunile oamenilor primitivi, pana in limbajul vechilor religii mai dezvoltate, in mod particular in lumea semita. Numeroase teze, rugaciuni, imnuri atesta faptul ca oamenii si-au reprezentat divinitatea sub

imagini de paternitate, cel mai adesea ca un tata. Cu timpul aceasta conceptie primitiva a evoluat, pana in momentul cand Dumnezeu Insusi si-a revelat pe masura posibilitatii omului de cuprindere, misterul existentei sale. Aceasta evolutie a reprezentarii paternitatii divine este OBSERVABILA in insasi cartile Sfintei Scripturi.

Continutul urmatoarelor subcapitole, din perspective antropologiei biblice a Vechiului Testament, apara si cultiva demnitatea persoanei umane si valorile spirituale izvorate din iubirea lui Dumnezeu fata de oameni, relatand, dintr-o analiza determinant cronologic si profetica despre paternitate

III3.1. si III3.2 Pentateuh - ul, temeiul istoric al întregii religii revelate
și fundamentul scripturistic al înfrățirii popoarelor
Paternitatea divină ca leitmotiv al Legii și proiecție eshatologică
în scrierile Profetilor și aghiografilor biblici

Omul, copilul lui Dumnezeu, in planul Creatiei, a primit o cinste deosebita din partea lui Dumnezeu Tatal, in raport cu celelalte creaturi. El este,, apogeul creatiei “ , “splendoarea creatiei”, dupa expresia Sfântului Grigore de Nissa a fost adus la existenta prin sfatuire, Dumnezeu vrand sa ne invete, prin aceasta,, chiar inainte de a-l crea, maretia dragostei ce avea sa i-o incredinteze omului,, iar el omul ca orice fiu, poarta in el,, chipul Tatalui „ (F 1,26-27). Insa mai tarziu, omul “fiu va ajunge la cunostiunta ca el”,,plasmuire si icoana a lui Dumnezeu”este de a creat dupa „chipul”unui nalt Fiu, un Fiu nascut din vesnicie din Tatal si de aceeasi fire cu El, de aceea omul este creat „*dupa chipul Chipului*” sau este „*icoana icoanei*”.

Deosebit de importanta pentru cercetare este si tema din subcapitolul III.3.4 intitulat

Osea este unul din Profetii care arata primul dragostea paterna a lui Dumnezeu. Nu foloseste termenul de “TATA” pentru Dumnezeu, ci ideea

paternitatii lui Dumnezeu este foarte bine evidentiata. Oseea arata relatia dintre Dumnezeu si poporul ales, poporul lui Israel, ca o relatie perfecta si curata dintre un sot si sotia sa. Ne descopera ca si atunci cand poporul se indeparta de voile Sale, iubirea dumnezeiasca nu inceteaza, ci cu mai mare putere se revarsa asupra lor.

Dupa Profetul Isaia, dragostea fata de poporul Sau intrece dragostea care o are o mama naturala fata de copilul ei "Oare femeia uita de pruncul ei si de rodul pantecei ei n-are mila? Chiar cand ea il va uita, Eu nu te voi uita pe tine"(Isaia 49, 15).

Prophetul Ieremia mostra poporul pentru indepartarea sa de Dumnezeu, dar il arata pe Dumnezeu ca rabdator si bun si care va aduna din toate tarile pe aceia pe care i-a imprastiat in "mania Sa".

Apropierea de era crestina, se descopera ca cea mai aprofundata in ideea de paternitate si de filiatie divina. De la imaginea de popor ales, ca fiu al lui Dumnezeu, se trece la aceea de credincios ce isi insuseste si aplica in viata sa sfaturile si poruncile Tatalui sau. Iar de acum imaginea de "fiu" sau de "copil al lui Dumnezeu", nu o mai gasim asa cum poporul Israel si-l aroga in virtutea alegerii sale, ci la baza relatiei cu Dumnezeu sta in mod categoric si negresit, virtutea interioara si personala ,justificad astfel titlul de "fiu"sau de "Tata". Pentru a fi"fiu", pentru a fi ajutat si pentru a-L avea ca Tata, trebuie in mod corect ca aceasta legatura de filiatie sa fie bazata pe reale virtuti interioare.

In subcapitolul *III. 3*este prezentata attentionarea lui Dumnezeu pentru popor Sau, ca sa fie bland cu cei care vin acolo si sa-si aduca aminte ca si ei a fost candva intr-o situatie similara si sa trateze pe strain in conditii prietenesti.

Daca acest strain prezinta un pericol, Dumnezeu va alunga pe acesta si poporul sa distruga locasurile lor de inchinare, ca sa nu fie o cursa pentru ei.

Inca de la inceput poporul Israel a avut diverse contacte cu alte popoare, unele care prezentau un real pericol in sensul nepastrarii credintei

monoteiste si a morale catre Unicul Yahve, dar perioada Macabeilor este marcata de perioada misionara.

Dumnezeu se descopera ,treptat, si intr-o forma oarecum mai ascunsa si neamurilor ca fiind nu doar Dumnezeu si Parinte al lui Israel, ci Dumnezeu si Parinte al intregului pamant „la aminte la mine poporul meu ,si voi, neamuri, fiti cu urechea la Mine,ca de la Mine va veni invatatura si legea Mea va fi lumina popoarelor”(Isaia 51, 4).

Apelul lui Dumnezeu este asadar universal: “Adunati-va, veniti apropiati-va laolalta cei ramasi cu viata dintre neamuri!(...)Intoarceti-va catre Mine si veti fi mantuiti, voi cei care locuiti toate tinuturile cele indepartate ale pamantului”.

Raspuns la acel apel se constituie in ceea ce s-a numit *“pelerinajul eshatologic”* al popoarelor catre Sion.

In apropierea venirii Mantuitorului, evreii erau mandri ca erau singurii care posedau descoperirea voii lui Dumnezeu. Posedau asadar datoria de a descoperi si celorlalti oameni pe Dumnezeu.

Avraam este glorificat ca misionar, deoarece el este primul prolezit care castiga triburi de pagani care-l inconjurau, indreptandu-i la credinta in Unicul Dumnezeu, iar Sara covertea femeile. Avraam devine drept lumina a misionarilor dupa lozinca: *“Fa toate creaturile lui sa-l iubeasca pe Dumnezeu, asa cum Avraam a facut-o”*. existent unui misionarism iudaic este incontestabil, desi unele consideratii ale talmudistilor sunt exagerate.

“In Capitolul IV ”COMUNIUNEA CU SEMENII-LIANT AL INFRATIRII NEAMURILOR IN SFANTA SCRIPTURA A VECHIULUI TESTAMENT”

Structurat pe trei subcapitole, cu un continut analitic preponderant istoric-biblic, cu titlul “CHEMAREA LA SLUJIRE A POPORULUI ALES”, care

face impreuna cu expunerea si exegeza relatarilor scripturistice din subcapitolul "PREOTIA LEVITICA-ARHETIP AL SLUJIRII ȘI COMINIUNII CU TOȚI OAMENII", o incursiune in viata si istoria zbuciumata a poporului Israel, caruia, prin intermediul Patriarhilor, i se reveleaza argumentele interventiei divine in evolutia acestuia, subcapitolul urmator.

Capitolul IV. COMUNIUNEA CU SEMENII – LIANT AL INFRATIRII NEAMURILOR IN SFANTA SCRIPTURA A VECHIULUI TESTAMENT", vedem puterea de comunicare ce se realizeaza cu ajutorul lui Dumnezeu si la originea tuturor actelor de comunicare cu Dumnezeu nu sta doar o simpla esenta sau lege, ci se afla o Persoana capabila de a crea din nimic alte personae ce pot intelege cuvantul Sau, se afla un Dumnezeu care vorbeste permanent cu omul. Parintele Staniloaie spunea: *"Cuvantul este insotit si de puterea celui care vorbeste, cuvantul implica persoana si fapta gandita si liber aleasa a ei.* Dumnezeu fiind Personal a putut aduce lumea la existenta ca ceva nou, punandu-i in acelasi timp o pecete a unei infinitati temporale si spatiale relative".

Omul este prin creatie ruda Domnului si tocmai aceasta inrudire face posibila participarea celor creati inrudit la o existenta fara sfarsit sau este cea mai stringent necesitate pentru putinta acestei participari.

IV.1. Chemarea la slujire a poporului ales

Pentru a sublinia pronia divina, agiograful face o precizare: tot ceea ce dobandeste omul in urma muncii sale este "un dar de la Dumnezeu"(Ecleziast 3, 3), la fel dupa cum implinirea personala alaturi de semenii sai, pentru ca umanul se poate impliniri doar in iubire si comuniune, de aceea adevaratul Dumnezeu si adevarata religie nu pot fi decat Dumnezeul iubirii personala si marea taina a comuniunii.

Credinciosii "Preaiubiti ai lui Dumnezeu"(1Rg 2, 8), sunt chemati cu fiecare activitate la fiecare slujba si liturghie sa se intreaca in realizari ale lumii dar in numele Domnului. Aceasta pentru ca se stie ca de chemarea lui Dumnezeu la sfintenie s-a invrednicit numai poporul Israel, iar de iubirea sa s-au bucurat toate fiintele vii prin insusi faptul existentei lor.

Calitatea aceasta de popor ales a lui Dumnezeu, puteau sa o mentina prin respectarea Legii divine. Doar prin fidelitatea aceasta se puteau bucura de "*popor sfant*", intre celelalte neamuri, dand dovada de *supunere*.

Dumnezeu prin "*popor ales*", "*popor binecuvantat*", ne arata proprietatea Sa asupra tuturor lucrurilor create.

IV. 2. Preotia levitica - arhetip al slujirii și comuniunii cu toți oamenii

Deoarece din vechime functia sacerdotala, preoteasca, era incredintata unei familii, aceasta este data de Moise fratelui sau Avraam, pentru a-l consacra cultului religios.

Levitii erau oameni foarte atasati de slujirea unui templu sau a unui cult. Dintr-un simplu trib au devenit o comunitate religioasa, iar cu iesirea din Egipt ei au fost mereu insotiti de Dumnezeu.

Diferenta dintre preoti si leviti o vedem, in cuvintele Preotului Ezechiel: "ei(levitii) vor sluji in templul meu, vor aduce arderi de tot pentru popor, iar preotii din semintia lui Levi, vor sta in fata mea sa-mi aduca grasime si sange, zice Domnul Dumnezeu.

Subcapitolul IV.3. Păstrarea comuniunii cu Dumnezeu, liantul înfrățirii cu semenii arata ca in orice credinta se incearca refacerea relatiei cu Dumnezeu, in acest caz cu Yahweh si se pleaca dintr-un anumit punct, de la un semn, de la un cuvânt.

Dupa inzgonirea din Rai, viata omului a intrat intr-o noua faza, intr-o faza in care avea de infruntat si era incionjurat de diferite greutati, iar pacatul la primii oameni este de rusine si teama, in timp ce la Cain pacatul ajunge la un sentiment de diperare.

Patriarhii, nu pot fi localizati cu exactitate, insa cercetatorii moderni ii incadreaza inte secolele XIX-XII in.Hr.

Patriarhul Avraam, Patriarhul Isaac, Patriarhul Iacob, au avut rolul de a tine poporul ales pe calea cea buna, in timp ce ei erau inconjurati de popoare pagane care doreau sa-i atraga prin diferite metode. Rolul lor de a intoarce poporul ales la Dumnezeu, toata viata lor era defasurata in acest sens.

In carte lui Iov gasim o mustrare si anume aceea ca cei drepti traiesc in mizerie, in suferinta, in treama, pe cand cei nedrepti si nelegiuitorii,

raufacatori, duc o viata plina de bucurie si parca de rasplata, unul moare cu matele imbuigate, in bucurie, pe cand altul moare cu sufletul amar, caruia nu i-a fost dat sa guste nici un bine, iar in timpul lui Maleahi multi sustineau ca celor nelegiuiti le merge foarte bine, iar credinta nu ajuta la nimic.

Dumnezeu evidentiaza ca isi face un popor caruia ii va darui o tara.

Avraam lasa totul in urma si pleaca spre necunoscut, bazandu-se doar pe increderea lui Dumnezeu care ii vorbeste. Va fi considerat "omul credintei" si va fi considerat stramosul celor trei mari religii monoteiste.

Ce li s-a fagaduit evreilor?

Li s-a fagaduit o tara, ca va fi un popor mare "ca stelele cerului", ca "nisipul marii"(Facere22, 17), binecuvantare de a fi izvor, sursa de binecuvantare, in calitate de preoti, pentru toate neamurile;

Aceasta binecuvantare consta in cunoasterea lui Dumnezeu si a venirii lui Iisus Hristos, Mantuitorul.

In evanghelia lui Matei gasim ca Hristos este numit "fiu lui Avraam". Avraam inaintat in varsta primete de la Sara un fiu, Isaac.(Avraam este incercat pentru a se vedea credinta in Dumnezeu, prin fatul ca i se cere de la Cel Atotputernic sa aduca jertfa pe singurul sau fiu pe muntele Moria. Iar supunerea celor doi unuia fata de Dumnezeu si celuilalt fata de tata, se ridica amandoi la nivelul asteptarilor, la nivelul credintei in Dumnezeu).

Patriarhul Iosif – fiul Patriarhului Iacob-Israel.

Aruncat in fantana ca Hristos in temnita, el iese vandut fiind lui Putifar, si pentru talcuire visului cu cele sapte vaci grase si sapte vaci slabe, ajunge conducator peste Egipt.

Patriarhii, prin viata lor inchinata Divinitatii arata ca aceasta credinta, a mantuirii prin fapte, este extrem de vizibil in iudaism deoarece apare intr-un sistem care este dedicat invatarii si aplicarii legilor stricte. Poporul Israel, trebuia sa-si arate atasamentul fata de Dumnezeu mai mult decat alte neamuri, pentru a-si arata bucuria si multumirea pentru cele primite.

Ultimul capitol, al-V-lea, "Temeinicia relatiilor intrumane in spiritul Sfintei Scripturi", cuprinde o analiza complexa a familiei, drept componenta reprezentativa a grupului mic, dintr-o analitica perspectiva multipla: biblica-Binecuvantarea divina si cadrul ei intreruman, sociologica

deopotriva neotestamentara si canonica in subcapitolul „Familia-
asezamant divin si Taina in Noul Testament. *Canoane cu privire la Taina
Nuntii Sfintii Parinti despre Taina Casatoriei*”, am prezentat cum omul inca
de la inceput a fost creat sa nu fie singur, asadar spune Dumnezeu cel in
Trei Persoane”Nu este bine sa fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit
pentru el”, creand din coasta lui adam “femeia”.

V.1. Binecuvantarea divina si cadrul ei inter-uman

In tabloul profetic, Dumnezeu este reprezentat ca adunand natiunile
infratite la Ierusalim. Casa lui Dumnezeu din Ierusalim s-ar fi numit cu
timpul ”o casa de rugaciune pentru toate popoarele”(Ioil 56, 7). Portile
Ierusalimului urmau sa fie vesnic deschise pentru a primi ”bogatiile”aduse
lui Israel pentru convertirea inca a altor popoare si neamuri.

Regele David stia ca adevaratul conducator este Dumnezeu si nu un
om, si de aceea vrea sa construiasca Templul. Dar din cauza ca era un rege
militar, Dumnezeu nu i-a dat sa nceapa el templul, ci fiului sau Solomon.

Ascultarea de Lege a fost pentru Israel, ocazia de a tine legamantul cu
Dumnezeu si nu de acceptarea sa. Doar ascultarea de aceste legi morale,
civile si ceremoniale, faceau diferenta de celelalte namuri care le inconjura.

Pentru a arata binevointa izraelitii erau obisnuiti sa lase pe camp
spice pentru cei saraci, aducandu-si aminte totodata de robia in care au fost.

Am plecat de la ideea de Stat, pentru ca suntem tributari acestor
modele de gandire si actiune, dar si pentru ca in timp radiaza o serie de
dezvoltari si evolutii, capabile sa-si impuna racordurile specifice.

Legea cerea blandete si indurare, si in acest sens existau cetati unde
cel care era ucigas fara voie se putea refugia,”*sa platea suflet pentru suflet,
ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, mana pentru mana, arstura pentru
arsura, rana pentru rana, vanataie pentru vanataie*”(Isire21, 23-25). In
cazul furtului, daca obiectul era gasit complet si bun de folosit, ce cerea plata
acestuia dubla in cazul unei oi se dadeau patru oi, in cazul unui bou se
dadeau cinci boi, astfel se descurajaa hotia. Daca era prins cineva la furat
noaptea, putea sa-l omoare, daca era prins in zori era judecat. Pedeapsa cu
moartea se aplica la crima voluntara, rapire in scopul sclaviei, blasfemiei,
profanarea Sabatului, vrajitoria, magia, prostitutia unei fice de preot, abuzul
intre relatiile sexuale(adulter, incest, sodomia, bestialitatea). In cazul mortii
date de popor prin lapidare, prinul care arunca era martorul/martorii.

Pentru raufacaturi, nu exista inchisoare, ci doar era in asteptarea judecatii cand putea sa aduca martori in apararea sa. Femeile sau sclavii, nu puteau fi martori, iar sentinta si pedeapsa se facea in aceeasi zi.

V.2. Casatoria si familia iudaică- modele de conduita pentru "neamuri"

Din punct de vedere teologic ne intereseaza cum este tratata femeia, in raportul conjugal, caci de aceasta va depinde in primul rand valoarea ei .

Relatia dintre cei doi trebuie sa fie de comuniune fizica si spirituala pentru a intemeia o familie. Trebuie sa existe egalitate, responsabilitate, sprijin reciproc, realizarea unor scopuri comune.

In cazul unei familii, jertfa este sacrificiul, sa spun asa, principal pentru a se putea face aceasta legatura prin excelenta si castoria trebuie sa fie indisouncalubila pentru ca are porunca dumnezeiasca, "cresteti si va inmultiti".

Femeia la un moment dat a ajuns ca sa poata sa fie vanduta, alungata sau chiar omorata. Erau reguli bine definite astfel ca se cerea ca nu cumva sa fie luata ca si concubina sora sotiei, sau dintre rudele barbatului.

Prin *cartea de despartire* ce intalnim amintita, se intelegea faptul ca barbatul a divortat s-a despartit de sotie, dar femeia aceea poate sa fie luata de alt barbat fara sa fie impiedicat de ceva.

V.3. Familia – așezământ divin în Vechiul Testament și Taină în Noul Testament.

Actualitatea normelor biblice pentru Căsătorie și Familie

Omul, dupa Atanasie cal Mare, spune ca dupa calea rationala seamna cu omul, dar dupa trup se aseamana cu animalele. Iar putini isi arata asemanarea dupa Dumnezeu, deoarece faptele lor sunt contradictorii fiintei dumnezeiesti, nu se arata ca fii ai lui Dumnezeu. Omul se indeparteaza tot mai mult de Creatorul sau din cauza neimplinirii voii dumnezeiesti care i se pare greu de implinit si astfel se indeparteaza omul de poruncile lui Dumnezeu.

Binecuvantarea data de biserica, celor doi barbat si femeie, le este sfintita si aprobata legatura conjugala a iubirii cu scopul de a se inmulti, iar Sfantul Apostol Pavel, spune depre casatorie ca este *Taina mare*.

Casatoria in vremurile vechi trebuie facuta doar intre barbat si femeie, iar varsta de casatorie este de 14 ani la baiat si de 12 ani la fata, iar barbatul la 70 de ani si femeia la 60 de ani nu ar mai trebui sa se casatoreasc, deoarece nu mai pot naste fii, spune Sfantul Vasile cel Mare.

Sfantul Vasile cel Mare spune ca daca ia cineva pe femeia logodita cu altul, sa o duca inapoi ca sa primeasca dezlegare. Iar castoria a 4-a este un pacat, e mai mare decat desfraul.

Concluziile incheie analiza stiintifica, pornind de la evolutia relatiilor inter0umane in planul relieligiozitatii, dorindu-se relevante pentru ca subliniaza elementele de ruptura si de continuitate, pacatul si virtutea constituind o preocupare fundamental pentru orice timp istoric, deoarece isi pun in mod inevitabil amprenta pe intregul system de relatii sociale si morale, religioase si spiritual ale omenirii generand sau destructurand coeziunea sociala a neamurilor cu poporul ales.

Bibliografie

1. BIBLIA sau SFÂNTA SCRIPTURĂ, versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului, sprijinit pe numeroase alte osteneli, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2001.
2. BIBLIA sau SFÂNTASCRIPȚURĂ, tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2008.
3. BIBLIA sau SFÂNTASCRIPȚURĂ, tipărită acum a doua oară sub îndrumarea și purtarea de grijă a Preafericitului Părinte † Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1975.
4. LA BIBLE, traduction oecuménique de la bible (TOB), comprenant l'Ancien et le Nouveau Testament, traduits sur le textes originaux hébreu et grec, avec introductions, notes essentielles, glossaire, nouvelle édition revue, Alliance Biblique Universelle, Les Édition du Cerf, Paris, 1995.

Patristice

1. ANTONIECEL MARE, Sfântul, *Învățăături despre viața monahală*, în *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, vol. I, trad., introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Membru al Academiei Române, Editura Harisma, București, 1992.
2. ATHANASII, ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI, S.P.N., *Liber de incarnatione Verbi Dei et contra Arianos*, tom. 26, în *Patrologiæ cursus completus, Series Græca*, ed. J.-P. Migne, Paris, 1857-1868.
3. ATANASIE CEL MARE, Sfântul, *Scrieri*, (Partea I: Cuvânt împotriva elinilor. Cuvânt despre întruparea Cuvântului) trad., introd. și note Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, în Col., „*Părinți și Scriitori Bisericești*”, vol. 15, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987.
4. AUGUSTIN, Fericitul, *Confesiuni*, trad. Prof. Dr. doc. Nicolae Barbu, în Coll. „*Părinți și Scriitori Bisericești*”, vol. 64, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1985.
5. AVA DOROTEI, *Învățăături de suflet folositoare*, în *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, vol. IX, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 1999.
6. CABASILA NICOLAE, Sfântul, *Despre viața în Hristos*, trad. Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.
7. CANONUL CEL MARE al Sfântului Părintelui nostru, *Andrei Criteanul*, Editura Trinitas, Iași, 1999.
8. CHIRIL AL IERUSALIMULUI, Sfântul, *Cateheze*, trad. Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003.
9. CLEMENT ALEXANDRINUL, *Care bogat se va mântui?*, trad. Pr. Dumitru Fecioru, în Coll. „*Părinți și Scriitori Bisericești*”, vol. 4, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
10. CLEMENT ALEXANDRINUL, *Stromate*, în *Scrieri*, partea a doua, trad. și note Pr. Dumitru Fecioru, în Coll. „*Părinți și Scriitori Bisericești*”, vol. 5, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
11. DIONISIE AREOPAGITUL, Sfântul, *Despre numirile dumnezeiești*, în *Opere complete*, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Paideia, București, 1996.
12. DIONISIE PSEUDO-AREOPAGITUL, *Despre numele divine*, trad. Cicerone Iordăchescu și Theofil Simenschy, Editura Institutul European, Iași, 1993.

13. DOROTEL, Avva, *Învățăături de suflet folositoare*, în *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, ed. a II-a, vol. IX, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980.
14. EFREM SIRUL, Sfântul, *Cuvinte și Învățăături*, trad. Maria Nedelea, Editura Bunavestire, Bacău, 1997.
15. EVAGRIE PONTICUL, *Cuvânt despre rugăciune*, în *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, vol. I, trad., introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Membru al Academiei Române, Editura Harisma, București, 1992.
16. GRIGORIE DE NYSSA, Sfântul, *Marele cuvânt catehetic*, V, trad. Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, în Coll. „Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. 30, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998.
17. GRIGORIE PALAMA, Sfântul, *Cuvânt pentru cei ce se liniștesc cu evlavie. Despre rugăciune*, în *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, ed. a II-a, vol. VII, trad. introducere și note Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 1999.
18. IOAN GURĂ DE AUR, Sfântul, *Omilii despre pocăință*, trad. Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998.
19. IOAN GURĂ DE AUR, Sfântul, *Despre Preoție*, trad. Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998.
20. ORIGEN, *Despre rugăciune*, 2, (PG 11 col. 421), în Coll. „Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. 7, trad. Teodor Bodogae, Nicolae Neaga, Zorica Lațcu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
21. ORIGEN, *Scrieri alese – din lucrările exegetice la Vechiul Testament*, în Coll. „Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. VI, trad. Pr. Prof. Teodor Bodogae, Pr. Prof. Nicolae Neaga și Zorica Lațcu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981.
22. VASILE CEL MARE, Sfântul, *Tratatul despre Sfântul Duh*, trad. Pr. Prof. Teodor Bodogae, în Coll. „Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. 19, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988.

Filosofice si istorico-literare

1. ARISTOTEL, *De anima, (Despre suflet)*, trad. și note N. I. Ștefănescu, Editura Științifică, București, 1969.
2. BALCA, Diac. Prof. Dr. Nicolae, *Istoria filosofiei antice*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
3. BAUMAN, Zygmunt & Tim MAY, *Gândirea sociologică*, trad. Mihai C. Udma, Editura Humanitas, București, 2008.
4. BLACK, Jonathan, *Istoria secretă a lumii*, trad. Adriana Bădescu, Editura Nemira, București, 2007.
5. CAVALLIER, François, Jean Paul FERRAND, Philippe DUCAT, Pierre MAGNARD, *Omul. Sinteze filozofice*, Editura Antet, Oradea, 1999.
6. DERRIDA, Jacques, *Credință și cunoaștere*, trad. Emilian Cioc, Editura Paralela 45, București, 2003.
7. DUMITRIU, Anton, *Eseuri. Știință și cunoaștere. Aletheia - Cartea întâlnirilor admirabile*, Editura Eminescu, București, 1986.
8. DERRIDA, Jacques, *De la grammatologie*, Les Éditions de Minuit, Paris, 1967.
9. DUMITRIU, Anton, *Homo universalis. Încercare asupra naturii realității umane*, Editura Eminescu, București, 1990.
10. DURKHEIM, Émile, *De la division du travail social*, 8e édition, Les Presses universitaires de France (PUF), Paris, 1967.
11. ELIADE, Mircea, *Fragmentarium*, Editura Humanitas, București, 1992.
12. ELIADE, Mircea, *Aspecte ale mitului*, Editura Univers, București, 1978.
13. FLORIAN, Mircea, *Îndrumare în filosofie*, Editura Științifică, București, 1982.
14. FREUD, Sigmund, *Psihopatologia vieții cotidiene*, XII (1904), în vol. *Introducere în psihanaliză*, trad. Leonard Gavrilu, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1992.
15. GILSON, Étienne, *Tomismul. Introducere în filosofia Sfântului Toma d'Aquino*, trad. Adrian Niță (din franceză), Lucia Wald (trad. din latină), Editura Humanitas, București, 2002.
16. HESIOD, *Munci și zile*, trad. Ștefan Bezdechi, Editura Științifică, București, 1957.
17. HÜGLI, Anton și Poul LÜBKE, *Filosofia în secolul XX*, vol. I, trad. Gheorghe Pascu, Andrei Apostol, Cristian Lupu, Editura ALL, București, 2008.
18. ISAC, Mihail, C. FILIPESCU, R. Maria ISAC, *Biofizica. De la Bing-Bang la ecosisteme*, vol. I, Editura Tehnică, București, 1996.
19. JOSEPHUS, Flavius, *Antichități iudaice*, trad. Ioan Acsan, Editura Hasefer, București, 2007.
20. KNIGHT, Sue, *Tehnicile programării neurolingvistice*, trad. Lucian Popescu, Editura Curtea Veche, București, 2004.
21. LAERTIOS, Diogenes, *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, trad. C. I. Balmuș, Editura Minerva, București, 1997.
22. LAVELLE, Louis, *Prezența totală*, trad. Monica Ilade Costea, Editura Timpul, Iași, 1997.

- 23 KANT, Immanuel, *Religia doar în limitele rațiunii*, în „*Opere*” , trad. Rodica Croitoru, Editura BIC ALL, București, 2007.
- 24 PHILON DIN ALEXANDRIA, *Viața lui Moise*, trad. Ion Acsan, Editura Hasefer, București, 2003.
- 25 PLATON, *Lysis. Cu un eseu despre înțelesul grec al dragostei de oameni și lucruri* Constantin Noica, trad. dialogului și note de Alexandru Cizek, Editura Humanitas, București, 1996.
- 26 RORTY, Richard, „Liberalismul burghez postmodern”, în *Eseuri filosofice 1. Obiectivitate, relativism și adevăr*, trad. Mihaela Căbulea, Editura Univers, București.
- 27 SEXTUS EMPIRICUS, *Adversus mathematicos*, in *Sextus Empiricus*, ex recensione Immanuelis Bekkeri, Berolini Typis et Impensis Ge. Reimeri, The University of Michigan Libraries, 1842, (f.215-f.251).
- 28 ZAMFIRESCU, Vasile Dem., *Filosofia inconștientului*, Editura Trei, București, 2001.
- 29 TONOIU, Vasile, *Idoneismul - filosofie a deschiderii*, Editura Politică, București, 1972.
- 30 București, 1979.
- 31 THIBON, Gustave, *De la divin la politic*, trad., prefață Aurelian Crăiuțu, Editura Anastasia, București, 1997.

II. LUCRARI:

1. ABRUDAN, Pr. Prof. Dr. Dumitru, Pr. Prof. Dr. Emilian CORNÎTESCU, *Arheologie biblică*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Sibiu, 2002.
2. ACHIMESCU, Nicolae, *Noile mișcări religioase*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2002.
3. ACHIMESCU, Pr. Prof. Dr. Nicolae, *Religii în dialog*, Editura Trinitas, Iași, 2006.
4. AL-GEORGE, Sergiu, *Arhaic și universal*, Editura Eminescu, București, 1981.
5. ALETTI, Jean-Noël, *L'art de raconter Jesus-Christ. L'écriture narrative de l'évangile de Luc*, Éditions Seuil, Paris, 1989.
6. ANDREI, Arhiepiscopul Alba-Iuliei, *Dinamica despătimirii*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2001.
7. ANDREI, Arhiepiscopul Alba-Iuliei, *Spiritualitate creștină, pe înțelesul tuturor*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2002.

8. ANDRUTSOS, Hristu, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, trad. Pr. Dumitru Stăniloae, Sibiu, 1930.
9. ATHANASIU, Andrei, *Elemente de psihologie medicală*, Editura Medicală, București, 1983.
10. ATKINSON, Rita L., R. C. ATKINSON, Edward E. SMITH, Daryl J. BEM, Susan NOLEN-HOEKSEMA, *Introducere în psihologie*, ed. a XI-a, trad. Leonard P. Băiceanu, Gina Ilie, Loredana Gavrilă, Editura Tehnică, București, 2002.
11. BARBELLION, Stephane-Marie, *Les "preuves" del'existence de Dieu. Pour une relecture de cinq voies de saint Thomas d'Aquin*, Les Éditions du Cerf, Paris, 1999.
12. BARBER, Benjamin, *How globalism and tribalism are reshaping the World*, Ballantine Books, New York, 1995.
13. BAUCKHAM, Richard, *God Crucified: Monotheism and christology in the New Testament*, Published by Wm. B. Eerdmans Publishing, Grand Rapids, Michigan, U.S.A., 1998.
14. BEL, Valer, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, Presa Universitară clujeană, Cluj-Napoca, 2004.
15. BELU, Pr. Prof. Dr. Dumitru I., *Despre iubire*, Timișoara, 1945.
16. BERTIAEV, Nikolai, *Sensul istoriei*, trad. Radu Părpăuță, Editura Polirom, Iași, 1996.
17. BERTIAEV, Nikolai, *Sensul Creației*, trad. Anca Oroveanu, Editura Humanitas, București, 1992.
18. BERTIAEV, Nikolai, *Filosofia lui Dostoievski*, trad. Radu Părpăuță, Editura Institutul European, Iași, 1992.
19. BIANCHI, Enzo, *Words of Spirituality. Towards a Lexicon of the Inner Life*, Translated by Christine Landau, Omnia Books, Glasgow, Great Britain, 2002.
20. BOBRINSKOI, Pr. Prof. Boris, *Împărtășirea Sfântului Duh*, trad. Pr. Prof. dr. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 1999.
21. BOBRYNSKOI, Pr. Prof. Dr. Boris, *Taina Bisericii*, trad. Vasile Manea, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2002.
22. BOTOȘĂNEANU, Calinic, †Episcop vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, *Tanatologie și nemurire*, Editura Cantes, Iași, 1999.
23. BRAGA, Prof. Dr. Corin, *De la arhetip la anarhetip*, Editura Polirom, Iași, 2006.
24. BRECK, Pr. Prof. Dr. John, *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii*, trad. Ioana Tămăian, Editura Patmos, Cluj – Napoca, 2003.
25. BRECK, John, *Darul sacru al vieții*, trad. și cuvânt înainte de †P.S. Dr. Irineu Pop Bistrițeanul, Episcop vicar al Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2003.

26. BRIA, Pr. Prof. Dr. Ion, *Liturghia după Liturghie*, Editura Athena, București, 1996.
27. BROWN, Raymond E., Joseph A. FITZMYER, Roland E. MURPHY, *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură*, (vol.I), trad. și prelucrare în limba română Pr. Dumitru Groșan, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2005
28. CAIRNS, Earle E., *Creștinismul de-a lungul secolelor (o istorie a Bisericii creștine)*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 2007.
29. CHRYSOSTOMOS, Arhiepiscop, *Studiile transdisciplinare și intelectualul ortodox. Confruntarea științei și a studiilor contemporane în context tradiționalist*, trad. Viorel Zaicu, Editura Curtea Veche, București, 2009.
30. CIOMOȘ, Virgil, *De la experiența sublimului la starea de excepție*, Editura Paideia, București, 2006.
31. CLÉMENT, Olivier, *Trupul morții și al slavei*, trad. Sora Eugenia Vlad, Editura Christiana, București, 1996.
32. CLÉMENT, Olivier, *Puterea Credinței*, trad. Alexandrina Avramescu, Editura Pandora, Târgoviște, 1999.
33. CLÉMENT, Olivier, *Întrebări asupra omului*, trad. Ierom Iosif Pop și Pr. Ciprian Șpan, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 1997.
34. CODRESCU, Răzvan, *Teologia sexelor și Taina Nunții Teologia sexelor și Taina Nunții. O introducere ortodoxă în antropologia conjugală*, Editura Christiana, București, 2002.
35. COHEN, Alexandre, *Talmudul*, Editura Hasefer, București, 2000.
36. COHN-SHERBOK, Lavinia și Dan, *Introducere în Judaism*, trad. Marcel Ghibernea, Editura Hasefer, București, 2000.
37. COLAS, Dominique, *Genealogia fanatismului și a societății civile*, trad. C. Arion, M. Secure, A. Vasile, Editura Nemira, București, 1998.
38. COMAN, Pr. Conf. Dr. Constantin, *Erminia Duhului*, Editura Bizantină, București, 2002.
39. CONSTANTINESCU, Lect. univ. Dr. Iulian Mihail L., *Biserica și instituția Căsătoriei. Condițiile administrării Căsătoriei. Studiu juridico-canonice*, ed. a II-a, Editura Christiana, București, 2010
40. CORDONEANU, Ion, *Creștinism și Întrupare. Teoria Logosului de la Ioan Teologul la Atanasie cel Mare*, Editura Lumen, Iași, 2006.
41. CORNEANU, IPS Nicolae, †Mitropolit al Ardealului, *Studii de teologie Morală*, Sibiu, 1969
42. CRICOVEAN, Pr. Dr. Mircea-Florin, *Omul între fire și lege. Reflecții patristice*, Editura Emia, Deva, 2005.

43. CRISTESCU, Vasile, *Profeții mesianice*, Editura Sof...a, București, 1995.
44. CRISTESCU, Vasile, *Antropologia din perspectivă teologică*, Editura Junimea, Iași, 1999.
45. CULIANU, Ioan Petru, *Călătorii în lumea de dincolo*, ed. a III-a, trad. Gabriela și Andrei Oișteanu, Editura Polirom, Iași, 2002.
46. DAWKINS, Richard, *Himera credinței în Dumnezeu*, trad. Victor Godeanu, Editura Curtea Veche, București, 2006.
47. DIMONT, Max I., *Evreii, Dumnezeu și istoria*, trad. Irina Horea, Editura Hasefer, București, 1997.
48. DOGARU, Ion, Sevastian CERCEL, *Elemente de dreptul familiei*, Editura Themis, Craiova, 2001.
49. DURKHEIM, Émile, *Forme elementare ale vieții religioase*, trad. Magda Jeanrenaud și Silviu Lupescu, Editura Polirom, Iași, 1995.
50. EISENBERG, Josy, *O istorie a evreilor*, trad. Jean Roșu, Editura Humanitas, București, 2006.
51. ELIADE, Mircea, *Fragmentarium*, Editura Humanitas, București, 1992.
52. ELIADE, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. I, Editura Științifică, București, 1999.
53. EVDOKIMOV, Paul, *Taina iubirii. Sfințenia unirii conjugale în lumina tradiției ortodoxe*, trad. Gabriela Moldoveanu, Editura Christiana, București, 1994.
54. FĂRĂGĂU, Beniamin, *Pentateuhul. Cartea lui Moise*, Editura Logos, Cluj-Napoca, 1992
55. FILIORAMO, Giovanni (coord.), *Manual de Istorie a Religiilor*, trad. Mihai Elin, Editura Humanitas, București, 2003.
56. FILIPESCU, Prof. Dr. doc. Ion P., *Dreptul Familiei*, ed. a II-a, Tipografia Universității București, București, 1976.
57. GAVRILĂ, Pr. Dr. Vasile, *Cununia-viață întru Împărăție*, Fundația “Tradiția Românească”, București, 2004.
58. GISEL, Pierre, *La theologie face aux sciences religieuses. Differences et interactions*, Labor et Fides, Geneve, 1999.
59. GOLDSTEIN, Țicu, *Schiță a istoriei poporului evreu*, trad. Carol Litman, Editura Hasefer, București, 1997.
60. GRIGORAȘ, Pr. Costachi, „...Mergând învățați toate neamurile...” *Bazele hristologice și patristice ale cateheticii și omileticii*, Editura Trinitas, Iași, 2000.
61. JOHNSON, Paul, *O Istorie a evreilor*, trad. Irina Horea, Editura Hasefer, București, 1999.

62. La BASTIDE, Henri de, *Patru călătorii în inima civilizațiilor*, trad. Natalia Ionescu, Editura Meridiane, București, 1994.
63. LALOUETTE, Claire, *Civilizația Egiptului antic*, (2 vol.), vol.1, trad. Maria Berza, Editura Meridiane, București, 1987.
64. LARCHET, Jean - Claude, *La divinisation de l'homme selon Saint Maxim le Confesseur*, Les Éditions du Cerf, Paris, 1996.
65. LARCHET, Jean-Claude, *Terapeutica bolilor spirituale*, trad. Marinela Bojin, EdituraSof...a, București, 2001.
66. LARCHET, Jean-Claude, *Dumnezeu este iubire. Mărturia Sfântului Siluan Athonitul*, trad. Marinela Bojin, EdituraSof...a, București, 2003.
67. LARCHET, Jean - Claude, *Teologia Bolii*, trad. Pr. Prof. Vasile Mihoc, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 1997.
68. LARCHET, Jean-Claude, *Dumnezeu nu vrea suferința omului*, trad. Marinela Bojin, Editura Sof...a, București, 2008.
69. LEAKEY, Richard, *Originea omului*, trad. Ion Oprescu și Ana Maria Glavce, Editura Humanitas, 1995.
70. LEMAIRE, André, *Istoria poporului evreu*, trad. Beatrice Stanciu, Editura de Vest, Timișoara, 1994.
71. LEMENI, Adrian, *Sensul eshatologic al creației*, Editura Asab, București, 2004.
72. LEVINAS, Emmanuel, *Totalitate și infinit. Eseu despre exterioritate*, trad., glosar și bibliografie Marius Lazurca, Editura Polirom, Iași, 1999.
73. LOSSKY, Vladimir, *După chipul și asemănarea lui Dumnezeu*, trad. Anca Manolache, Editura Humanitas, București, 1998.
74. MACDONALD, William, *Comentariul biblic al credinciosului (Vechiul Testament)*, trad. DoruMotz, Editura Lampadarul de Aur, Oradea, 2002
75. MATHON, Gérard, *Le mariage des chrétiens*, vol.I, cap. Des origines au concile de Trente, Édition Desclée, Paris, 1993.
76. MANOLACHE, Ștefan, *Dualismul gnostic și maniheic din perspectivă teologică*, Editura Paralela 45, București, 2000.
77. MEDANES, Constant, *Strategiés en thérapie familiale*, ESF, Paris, 1991.
78. MENDELSSOHN, Moses, *Ierusalim sau despre putere religioasă și iudaism*, trad. Janina Ianoși, Editura Hasefer, București, 2003.
79. MIHOC, Pr. Prof. Dr. Vasile, *Taina Căsătoriei și Familia Creștină în învățătura marilor Părinți ai Bisericii din sec. IV*, Editura Teofania, Sibiu, 2002.
80. MOLDOVAN, Pr. Prof. Ilie, *Adevărul și frumusețea căsătoriei. Teologia iubirii*, vol. II, tipărită la tipografia Episcopiei Ortodoxe, Alba Iulia, 1996.

81. NEGOIȚĂ, Pr. Prof. Athanase, *Teologia biblică a Vechiului Testament*, Editura Sof...a, București, 2004.
82. MORARU, B, *Arheologie și legende din Orientul Apropiat și Mijlociu*, Editura Hasefer, București, 2003.
83. MORRIS, Henry M., *Creționismul științific*, trad. Dr. Iosif Țon, Societatea Misionară Română, București, 1992
84. NEGOIȚĂ, Pr. Prof. Athanase, *Istoria religiei Vechiului Testament*, Editura Sof...a, București, 2006.
85. MOLTSMANN, Jürgen, *The Church in the Power of the Spirit: A Contribution to Messianic Ecclesiology*, Harper & Row, New York, 1977.
86. NEHER, André, *Moise și vocația iudaică*, trad. Țicu Goldstein, Editura Hasefer, București, 2002.
87. NEHER, André, *Exilul cuvântului. De la tăcerea biblică la tăcerea de la Auschwitz*, trad. Ștefan Iureș, Editura Hasefer, București, 2002.
88. NELLAS, Panayotis, *Omul-animal indumnezeit*, studiu introductiv și trad. Ioan Ică Jr., Editura Deisis, Sibiu, 1994.
89. NICOLESCU, Basarab, Magda STAVINSCHI (coord.), *Știință și religie; antagonism sau complementaritate?*, Editura XXI Eonul Dogmatic, București, 2002.
90. NICULCEA, Adrian, *Hristologiile eretice*, Editura Arhetip, București, 2002
91. NORMAN, Solomon, *Iudaismul. Foarte scurtă introducere*, trad. Florin Sicoe, Editura Diverta, București, 2003.
92. OLTEANU, Prof. Dr. Pandele, *Floarea darurilor*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1992.
93. PAPADOPOULOS, Prof. Dr. Stylianos G., *Vulturul rănit. Viața Sf. Grigorie Teologul*, trad. Pr. Dr. C. Coman și Diac. Cornel Coman, Editura Bizantină, București, 2002.
94. PETERCĂ, Vladimir, *Drama lui Iob, drama omului*, Editura Institutului Teologic Romano-Catolic, Iași, 1997.
95. PIEPENBRING, Charles, *Theologie de l' Ancien Testament*, Fischbacher, Paris, 1986.
96. PHYILON DIN ALEXANDRIA, *Viața lui Moise*, trad. Ion Acsan, Editura Hasefer, București, 2003.
97. PHILIPPE, Marie-Dominique, *În inima iubirii. Convorbiri despre iubire, căsătorie și familie*, trad. Maria și Anton Goția, Editura Paideia, București, 2003.
98. POPOVICI, Arhim. Iustin, *Omul și Dumnezeu-Om. Abisurile și culmile filosofiei*, Studiu introductiv și trad. Pr. Prof. Ioan Ică și Diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 1998.

99. PLEȘU, Andrei, *Limba păsărilor*, Editura Humanitas, București, 1994.
100. PRELIPCEAN, Pr. Prof. Vladimir, Pr. Prof. Nicolae NEAGA, Pr. Prof. Gh. BARNĂ, Pr. Prof. Mircea CHIALDA, *Studiul Vechiului Testament*, ed. a III-a, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2003.
101. RAD, Gerhard von, *Old Testament Theology (The Theology of Israel's Profetic Traditions)*, SCM. Press LTD, London, 1975.
102. RĂDUCĂ, Pr. Prof. Dr. Vasile, *Monahismul egiptean. De la singurătate la obște*, Editura Nemira, București, 2003.
103. ROSE, Ierom. Serafim, *Cartea Facerii, crearea lumii și omul începuturilor*, trad. Constantin Făgețan, Editura Sof...a, București, 2001.
104. ROSEN, Rabin David, *Mântuirea și răscumpărarea în literatura profetică și în psalmi*, Editura Hasefer, București, 2004.
105. ROSEN, Șef Rabin Dr. Moses, *În lumina Torei*, ed. a II-a, Editura Hasefer, București, 1976.
106. RUAGER, Sören, *Epistola către Evrei. Comentariu biblic*, vol. 22, trad. Dorina Schinteie, Editura Lumina Lumii, Sibiu, 2007.
107. RUDOLPH, Kurt, *Gnosis - The Nature and History of Gnosticism*, translated by Robert McLachlan, Harper & Row, San Francisco, 1984.
108. RUPNIK, Marko Ivan P., *Cuvinte despre om*, 2 vol., (vol. I: *Persoana – ființă a Paștelui*), trad. Maria-Cornelia Oros, Editura Deisis, Sibiu, 1997.
109. SCHULTZ, Samuel J., *Călătorie prin Vechiul Testament*, trad. Agnes Dragomir, Editura Cartea Creștină, Oradea, 2008.
110. SCRIMA, André, *Antropologia apofatică*, Editura Humanitas, București, 2005.
111. SIAT, Jeanine, *Marile religii monoteiste*, trad. Bogdan Geangalău, Editura Institutul European, Iași, 2000.
112. SEMEN, Pr. Conf. Dr. Petre, *Învățătura despre sfânt și sfințenie în cărțile Vechiului Testament*, Editura Trinitas, Iași, 1993
113. SEMEN, Pr. Petre, *Introducere în teologia profeților scriitori*, Editura Trinitas, Iași, 2008.
114. SHERBOK, Dan Cohen, *Mistica iudaică*, trad. Sanda și Gheorghe Lepoev, Editura Hasefer, București, 2000.
115. SEMEN, Prof. Dr. Pr. Petre, *Introducere în teologia biblică a Vechiului Testament*, Editura Trinitas, Iași, 2008..

III. STUDII SI ARTICOLE DE SPECIALITATE

1. ABRUDAN, Pr. Prof. Dumitru, *Un capitol din teologia biblică vechi testamentară: moartea, nemurirea sufletului, judecata și viața viitoare*, în rev. „*Mitropolia Ardealului*”(MA), Anul IV (1994), nr. 3, pp. 3-10.
2. ABRUDAN, Pr. Prof. Dumitru, *Filon din Alexandria și însemnătatea sa pentru exegeza biblică vechi testamentară*, în rev.„*Mitropolia Ardealului*”(MA), Anul XXX(1985), nr. 3-4, pp. 186-194.
3. ABRUDAN, Pr. Prof. Dumitru, *Mântuirea și sensul ei comunitar în scrierile profetice ale Vechiului Testament*, în rev. „*Studii Teologice*” (ST), Seria a II-a, Anul XXVII (1975), nr. 1-2, pp. 35-40.
4. ACHIMESCU, Pr. Prof. Dr. Nicolae, *Configurația divinului dintr-o perspectivă istorico-fenomenologică*, în rev. „*Teologie și Viață*” (TV), Serie nouă, XI Anul (LXXVII) 2001, nr. 1-7, pp. 31-48.
5. ACHIMESCU, Pr. Prof. Dr. Nicolae, *Timp și eternitate - o abordare fenomenologică*, în rev. „*Teologie și Viață*” (TV), Serie nouă, XIII (LXXXIX) 2004, nr. 1-6, pp. 192-207.
6. ALEXANDRU, B. A., *Popas cu Sfânta familie în Hebron*, în rev. GB, XIX (1960), 11-12, p. 973.
7. ANGHELESCU, Gheorghe F., *Timp, veșnicie și eternitate în „Corpus Areopagiticum”(sec. V-VI)*, în MO, XLVII (1995), 3-6, p. 59.
8. BUGA, Pr. Drd. Ioan, *Personalitatea patriarhului Avraam oglindită în epistolele Sfântului Apostol Pavel*, în rev. ST, S II-a, XXX (1978), 3-4, p. 195.
9. BUDE, Prot. Dr. Ioan, *Mărturii biblice despre moștenirile din mozaism în terminologia și viața cultică a creștinismului primar*, în rev. AB, XII (2001), 7-9, pp. 79-80.
10. BUDE, Pr. drd. Ioan, *Poporul ales și rolul său în istoria mântuirii, după învățătura biblică neotestamentară*, în rev. GB, Anul XLVI (1987), nr. 6, p.75.
11. ABRUDAN, Pr. Prof. Dumitru, *Un capitol din teologia biblică vechi testamentară: moartea, nemurirea sufletului, judecata și viața viitoare*, în rev. „*Mitropolia Ardealului*”(MA), Anul IV (1994), nr. 3, pp. 3-10.
12. ABRUDAN, Pr. Prof. Dumitru, *Filon din Alexandria și însemnătatea sa pentru exegeza biblică vechi testamentară*, în rev.„*Mitropolia Ardealului*”(MA), Anul XXX(1985), nr. 3-4, pp. 186-194.
13. ABRUDAN, Pr. Prof. Dumitru, *Mântuirea și sensul ei comunitar în scrierile profetice ale Vechiului Testament*, în rev. „*Studii Teologice*” (ST), Seria a II-a, Anul XXVII (1975), nr. 1-2, pp. 35-40.

14. ACHIMESCU, Pr. Prof. Dr. Nicolae, *Configurația divinului dintr-o perspectivă istorico-fenomenologică*, în rev. „*Teologie și Viață*” (TV), Serie nouă, XI Anul (LXXVII) 2001, nr. 1-7, pp. 31-48.
15. ACHIMESCU, Pr. Prof. Dr. Nicolae, *Timp și eternitate - o abordare fenomenologică*, în rev. „*Teologie și Viață*” (TV), Serie nouă, XIII (LXXXIX) 2004, nr. 1-6, pp. 192-207.
16. ALEXANDRU, B. A., *Popas cu Sfânta familie în Hebron*, în rev. GB, XIX (1960), 11-12, p. 973.
17. ANGHELESCU, Gheorghe F., *Timp, veșnicie și eternitate în „Corpus Areopagiticum”(sec. V- VI)*, în MO, XLVII (1995), 3-6, p. 59.
18. BUGA, Pr. Drd. Ioan, *Personalitatea patriarhului Avraam oglindită în epistolele Sfântului Apostol Pavel*, în rev. ST, S II-a, XXX (1978), 3-4, p. 195.
19. BUDE, Prot. Dr. Ioan, *Mărturii biblice despre moștenirile din mozaism în terminologia și viața cultică a creștinismului primar*, în rev. AB, XII (2001), 7-9, pp. 79-80.
20. BUDE, Pr. drd. Ioan,
21. *Poporul ales și rolul său în istoria mântuirii, după învățătura biblică neotestamentară*, în rev. GB, Anul XLVI (1987), nr. 6, p.75.
22. TARAZI, Drd. Nadim *Iisus Hristos și Legea mozaică sau raportul dintre creștinism și iudaism, după Matei V*, în rev. „*Ortodoxia*” (O), Anul XXV (1973), nr. 4, pp. 621-628.

IV. DICTIONARE, ENCICLOPEDII, GRAMATICI, CONCORDANTE BIBLICE, LEXICOANE

1. *A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*, based of the Lexicon of William GESENIUS, as translated by Edward Robinson, Riverside Press, Cambridge, 1939.
2. ATTIAS, Jean-Christophe, Esther BENBASSA, Coll. LAROUSSE, *Dicționar de civilizație iudaică*, trad. Șerban Velescu, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999.
3. BAKER, D.R.E Warren., Eugene CARPENTIER, Ph. D., *The Complete Wordstudy Dictionary Old Testament*, AMG Publishers, Chattanooga, Tennessee, 2003.
4. BERTHOLET, Alfred, *Dicționarul religiilor*, trad. Gabriel Decuble, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1995.
5. BONDALICI, Pr. Icon. Dumitru, *Enciclopedia marilor personalități din Vechiul și Noul Testament*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2005.
6. CORNIȚESCU, Pr. Prof. Dr., Emilian, Pr. Prof. Dr. Dumitru ABRUDAN, *Limba ebraică biblică*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996.

7. COTOLULIS, Socratis, *Dicționar român-grec*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975.
8. BRANIȘTE, Pr. Prof. Dr. Ene, Prof. Ecaterina BRANIȘTE, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2001.
9. BRANIȘTE, Pr. Prof. Dr. Ene, Prof. Ecaterina BRANIȘTE, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2001.
10. CORNIȚESCU, Pr. Prof. Dr., Emilian, Pr. Prof. Dr. Dumitru ABRUDAN, *Limba ebraică biblică*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996.
11. COTOLULIS, Socratis, *Dicționar român-grec*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975.
12. WIGODER, Geoffrey, (redactor coordonator), *Enciclopedia iudaismului*, trad. Radu Lupan și George Weiner, Editura Hasefer, București, 2006.
13. WIGODER, Geoffrey, *Evreii în lume: dicționar biografic*, trad. Irina Horea, Viviane Prayer și Carmen Stanca, Editura Hasefer, București, 2001.